

Research paper

Year (Vol.), ...-..., Season, 2025

Word Order Typology in the Arabic Dialect of the Labu-Mohammadi Tribe of the Khamseh Based on Dryer's (1992) Parameters

Ameneh Zare¹ | Neda Shir-Hadaegh²

¹ Assistant Professor, Department of linguistics, Marv.C., Islamic Azad University, marvdasht, Iran. (Corresponding Author) E-mail: amenehzare86@iau.ac.ir

² Ph.D. Candidate, Department of Linguistics, Marv.C., Islamic Azad University, Marvdasht, Iran. E-mail: neda.hadaegh@iau.ac.ir

Article Info

Article type:

Research article

Article history:

Received:

Accepted:

Keywords:

Arabic Language,
Khamseh Tribe,
Labu-Mohammadi,
Typology,
Word Order.

ABSTRACT

The Arabic dialect of the Khamseh is regarded as a variety of Standard Arabic. The present study investigates word order patterns in the Arabic dialect of the Labu-Mohammadi tribe of the Khamseh (Fars Province) within the framework of Dryer's (1992) 24 parameters and based on the model proposed by Dabirmoghaddam (2013). The data were collected through questionnaires and interviews with 30 native speakers and were transcribed in grammatical examples. The aim of this research is to examine word order patterns in the Labu-Mohammadi Arabic dialect and to determine its typological position in comparison with Euro-Asian and other world languages. The findings indicate that, compared to Euro-Asian and world languages, the Labu-Mohammadi dialect exhibits 17 and 19 features, respectively, characteristic of strongly verb-medial languages. Therefore, the dialect tends toward the strongly verb-medial type. This dialect both preserves the linguistic heritage of Arabic and shows the influence of the surrounding Persian-speaking environment.

Cite this article: Zare, A., Shir-Hadaegh, N. (2025). "Word Order Typology in the Arabic Dialect of the Labu-Mohammadi Tribe of the Khamseh Based on Dryer's (1992) Parameters". *Journal of Linguistic Studies: Theory and Practice*, Year (Vol.), ...-...,

© The Author(s).

Publisher: University of Kurdistan.

DOI: [10.22034/jls.2025.143473.1241](https://doi.org/10.22034/jls.2025.143473.1241)

1. Introduction

The term *Khamseh* is derived from the Arabic word meaning “fivefold”. *Khamseh* was so named because it comprised five smaller tribes: Inanlu, Baharlu, Nafar, Baseri, and Arab. Geographically, most members of the Arab tribe, belonging to the *Khamseh*, live in Fars Province, particularly in the cities of Fasa, Darab, Jahrom, Neyriz, and Marvdasht. Smaller groups also reside in Abadeh, Lar, Arsanjan, Zahedshahr, and Dehbid. Among these, the Labu-mohammadi tribe constitutes one of the largest subgroups of the Arab Jabbareh. It is divided into two branches, Sabahi and Molla-Hoseini, and includes twelve smaller tribes. Like other Arab tribes of the *Khamseh*, the members of this tribe speak a distinct variety of Arabic. The present study investigates the word order patterns in the Labu-mohammadi Arabic dialect within a linguistic typological framework. The research seeks to determine the typological position of this dialect in relation to Eurasian languages and, more broadly, in a cross-linguistic comparison with the world’s languages. Adopting a descriptive–analytical approach, this study aims to identify the word order typology of the Labu-mohammadi Arabic dialect.

The theoretical framework is based on Greenberg’s word order correlations as presented by Dryer (1992), alongside data from Dryer’s typological database. Furthermore, Dabirmoghaddam’s (2013) work, *Typology of Iranian Languages*, serves as a methodological model for data collection and analysis. Data were collected through audio recordings of responses from 30 native speakers using a researcher-designed questionnaire and semi-structured interviews. The recorded responses were phonetically transcribed and segmented, after which the Labu-mohammadi Arabic dialect was compared with Eurasian and world languages based on the word order parameters to determine its typological classification. A comparison with Standard Persian was also conducted to identify typological similarities and differences. Since no previous study has examined the Labu-mohammadi Arabic dialect of the *Khamseh* tribe from a typological perspective, this research represents the first linguistic study to analyze the syntax of this dialect through word order typology, aiming to answer the following research questions:

1. What is the order of the main syntactic constituents in the Labu-mohammadi Arabic dialect (of the *Khamseh* tribe)?
2. How does the word order of this dialect correspond to Dryer’s (1992) cross-linguistic universals?

2. A brief note of previous works

Previous research has been conducted in two main areas. In the field of typology of the Persian language and its dialects, Marashi (1970) classified Persian as having an SOV word order, while Karimi (1989) and Darzi (1996) argued that although Persian generally follows SOV order, it changes to SVO when the object appears as a complement. Studies by Mohammadi et al. (2020), Labbafan and Dabirmoghaddam (2022), and Ghasemi et al. (2022) examined word order in Lori dialects of Mamasani, Khaniki, and Kholosi, identifying the dominant syntactic patterns in each dialect. Yousefi et al. (2023) analyzed the word-final elements in the Vafsi dialect and found that these elements are mostly influenced by phonological factors. Heydari et al. (2025) showed that in Azerbaijani-Persian bilinguals, Persian derivational suffixes appear in Azerbaijani speech, although they have not yet fully integrated into Azerbaijani grammar. The most comprehensive study in this area is Dabirmoghaddam (2013), who classified Iranian languages into two

groups based on word order: “middle-verb” languages (Persian, Baluchi, Kurdish, Laki, etc.) and “final-verb” languages (Taleshi, Shahmirzadi, etc.).

In the domain of the Arabic dialect of the Khamseh tribe, particularly the Labu-Mohammadi, Hassani Asadabadi (2015) reported that this tribe transitioned from nomadism to semi-nomadic pastoralism, though some traditional patterns have persisted. Afra (2007) analyzed the phonological and phonetic differences between the Khamseh Arabic dialect and Standard Arabic, while Sadeghi Naqd-Ali Oliya (2011) examined the lexical correspondences as well as the morphological and phonological variations between the two. Recent research suggests that the Khamseh Arabic dialect in Neyriz city has been altered and its fluency diminished as a result of contact with other languages and social changes. Despite retaining connections with Standard Arabic in terms of grammar and vocabulary, influence from regional languages and dialects, including Persian, Turkish, and Lori, has contributed to its weakening (Ali-Khani, 2018). Zandniya (2023) examined the phonological processes of strengthening and weakening in this dialect and found that some Persian and Turkish consonants have entered the dialect, and consonant substitutions occur. Despite these studies, the Labu-Mohammadi Arabic dialect has not yet been examined from the perspective of word order typology, and the present research aims to fill this gap.

3. Theoretical framework

Dryer (1992) investigated the correlations among linguistic constituents. In this study, he examined the relationships between 24 pairs of distinct parameters and the verb-object order, based on a linguistic sample comprising 625 languages. He identified the verb-object and object-verb orders as the most reliable predictors of the overall ordering of constituents within a language. According to Dryer, the predictive strength of these correlations is entirely contingent upon the designation of which constituent is treated as the head and which as the dependent. He further noted that there is no consensus among linguists regarding the determination of head versus dependent. The theoretical framework of the present study is based on Greenbergian word order correlations (Dryer, 1992) and the data available in his database. In addition, the work of Dabirmoghadam (2013), entitled *Typology of Iranian Languages*, has been employed as a reference model for the design of data collection instruments and the adopted method of analysis.

4. Research methodology

In this study, data were collected from 30 native speakers (15 men and 15 women) aged 21 to 85, using a specially designed questionnaire as well as interviews. The questionnaire included 24 morphosyntactic parameters related to word order; parameter 23, which was not listed as a word-order parameter in Dryer's article, was included in this study based on Dabirmoghadam's recommendation (2013: 127). The responses were transcribed and segmented, and the Labu-mohammadi Arabic dialect was compared with Eurasian and other world languages in terms of word-order parameters to determine its typological classification. Additionally, its typological status was compared with Standard Persian. Finally, the findings were compared with the results of Al-Shair et al. (2021) on Arabic and Dabirmoghadam (2013) on Persian to assess the degree of similarity between the Labu-mohammadi dialect, Standard Arabic and Persian.

5. Conclusion

The findings indicate that this language possesses 10 parameters of strongly verb-final languages and 19 parameters of strongly verb-medial languages. In other words, compared to both Eurasian and world languages, Labu-Mohammadi tends to align more closely with strongly verb-medial languages. This tendency is also evident in the structures of Persian and Arabic. Labu-Mohammadi, in terms of typological parameters, is a mixed and non-uniform language — that is, it exhibits features of both verb-final languages (such as Persian) and verb-medial languages (such as Arabic). An important observation is that in certain structures, Labu-Mohammadi behaves similarly to its ancestral source, Arabic, inheriting some of the parameters of a strongly verb-medial language. On the other hand, there is considerable similarity between the parameters of Labu-Mohammadi and Persian. Therefore, it can be concluded that Persian has had a significant influence on Labu-Mohammadi, and its word-order structures have been strongly affected by Persian. In fact, Labu-Mohammadi exhibits a synthetic nature, combining parameters of both Arabic and Persian.

Previous studies have shown that the Arabic dialect of the Khamseh tribe, although related to Standard Arabic, displays significant differences at the levels of phonology, morphology, and lexicon, and has been influenced by regional languages—especially Persian (Afra, 2007; Sadeqhi Naghd-Ali Oliya, 2011; Ali-Khani, 2018; Zandniya, 2023). A structural and typological analysis of word order in the Labu-Mohammadi dialect reveals that it has a composite character: on one hand, it retains certain Arabic syntactic parameters and constructions, reflecting its connection to Arabic; on the other hand, its word-order parameters and some grammatical structures have been influenced by Persian, functioning similarly to it. This combination makes Labu-Mohammadi a valuable case for studying language contact processes, the transfer of syntactic parameters, word-order patterns, and the formation of mixed languages at the regional level. It can thus serve as a model for analyzing the interaction between standard languages and local dialects.

دورهٔ، شمارهٔ، شمارهٔ پیاپی، فصل ۱۴۰۴، ص ...-...

رده‌شناسی ترتیب واژه‌ها در گویش عربی طایفهٔ لبومحمدی ایل خمه برپایهٔ مؤلفه‌های درایر (۱۹۹۲)

آمنه زارع^۱، ندا شیرحدائق^۲

۱. (نویسندهٔ مسؤول) استادیار گروه زبان‌شناسی، دانشکدهٔ علوم انسانی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.
amenehzare86@iau.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، دانشکدهٔ علوم انسانی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.
neda.hadaegh@iau.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	گویش عربی ایل خمه به‌عنوان گویشی از زبان عربی معیار تلقی می‌گردد. پژوهش حاضر، وضعیت ترتیب واژه‌ها را در گویش لبومحمدی ایل خمه (استان فارس) با به‌کارگیری چارچوب ۲۴ مؤلفه‌ای درایر (۱۹۹۲) و الگویی برگرفته از دبیرمقدم (۱۳۹۲) بررسی می‌کند. داده‌های جستار حاضر از طریق پرسش‌نامه و مصاحبه با ۳۰ گویشور بومی گردآوری و در قالب مثال‌های دستوری آوانویسی شده‌اند. هدف این پژوهش، بررسی الگوهای ترتیب واژه در گویش عربی لبومحمدی ایل خمه و تعیین جایگاه رده‌شناختی آن در مقایسه با زبان‌های اروپا- آسیا و سایر زبان‌های جهان است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که گویش لبومحمدی در مقایسه با زبان‌های اروپا- آسیا و زبان‌های جهان به‌ترتیب از ۱۷ و ۱۹ مؤلفه از مؤلفه‌های زبان‌های فعل میانی قوی برخوردار است، بنابراین گویش لبومحمدی به ردهٔ فعل میانی قوی گرایش دارد. این گویش هم میراث زبانی عربی را حفظ کرده و هم تحت‌تأثیر محیط فارسی‌زبان قرار گرفته‌است.
تاریخ وصول: ۲۵ فروردین ۱۴۰۴	
تاریخ پذیرش: ۲۲ مهر ۱۴۰۴	
واژه‌های کلیدی: ایل خمه، ترتیب واژه، رده‌شناسی، زبان عربی، لبومحمدی	

استاد: زارع، آمنه، شیرحدائق، ندا (۱۴۰۴). «رده‌شناسی ترتیب واژه‌ها در گویش عربی طایفهٔ لبومحمدی ایل خمه برپایهٔ مؤلفه‌های درایر (۱۹۹۲)». پژوهش‌های زبان‌شناسی: نظریه و کاربرد، دوره (شماره)، ...-...

حق مؤلف: نویسندگان

ناشر: دانشگاه کردستان

DOI: [10.22034/jls.2025.143473.1241](https://doi.org/10.22034/jls.2025.143473.1241)

۱. مقدمه

«خَمسه» واژه‌ای عربی به معنای «پنج‌گانه» است. علت نام‌گذاری ایل خَمسه، ترکیب پنج‌گانه‌اش از پنج طایفه کوچک‌تر به نام‌های «اینالو»، «بهارلو»، «نَفر»، «باصری» و «عرب» است. از نظر منطقه جغرافیایی محل سکونت، اکثریت ایل عرب ساکن استان فارس در شهرستان‌های فسا، داراب، جهرم، نیریز و مرودشت زندگی می‌کنند و تعداد کمی از آن‌ها در شهرستان‌های آباده، لار، ارسنجان، زاهدشهر و ده‌بید ساکن هستند. شایان ذکر است که کل جمعیت قبیله عرب در نیمه شرقی استان فارس قرار دارد و در نیمه غربی این استان از جمله شهرهای نورآباد، فیروزآباد، اقلید و کازرون جمعیت قابل توجهی از ایل عرب مشاهده نمی‌گردد. دلیل این امر می‌تواند حضور سایر ایلات مانند: ایل «قشقایی» و «ممسنی» در این شهرها باشد. «فارس‌نامه»، ایل عرب را به دو گروه اصلی «جباره» و «شیبانی» (که هریک شامل زیربخش‌هایی است) با ۵۷ طایفه تقسیم می‌کند (حسینی فسایی، ۱۳۸۲).

طایفه «لبومحمدی»، یکی از طایفه‌های بزرگ ایل عرب «جباره» محسوب می‌گردد که به دو تیره «صباحی» و «ملاحسینی» تقسیم می‌گردد. این طایفه همانند سایر طوایف عرب پس از اسکان در نواحی شمالی و جنوبی استان فارس، جهت گذران زندگی به مناطق گرمسیر و سردسیر نقل کوچ می‌کردند. محل بیلاق «لبومحمدی» در گذشته اطراف شهرستان «بوانات» و محل قشلاق آن‌ها در نواحی اطراف «داراب و نی ریز» و مسیر کوچ این طایفه از شمال به جنوب استان فارس بوده‌است. پس از تجزیه آن‌ها به دو تیره مذکور، عده‌ای در مناطقی از شهرستان «آباده» و عده‌ای در حوزه شهرستان «داراب» ساکن شدند و به امر دامداری و کشاورزی پرداختند. طایفه «لبومحمدی» شامل ۱۲ تیره است. مردم این طایفه نیز همانند سایر طوایف قوم عرب خَمسه به زبان عربی صحبت می‌کنند اما طایفه‌های مختلف این ایل دارای گویش‌های متفاوتی هستند.

این پژوهش با رویکرد رده‌شناسی زبان‌شناختی به بررسی الگوهای ترتیب واژه در گویش عربی لبومحمدی می‌پردازد. بر این اساس، مطالعه حاضر می‌کوشد جایگاه رده‌شناختی گویش عربی لبومحمدی را در پیوند با زبان‌های اروپا-آسیا و در گستره‌ای کلان‌تر، در مقایسه‌ای بین‌زبانی با زبان‌های جهان مشخص سازد. این جستار با هدف تعیین رده ترتیب‌واژه در گویش عربی «طایفه لبومحمدی» به شیوه توصیفی-تحلیلی صورت گرفته‌است. چارچوب نظری تحقیق مبتنی بر «همبستگی‌های ترتیب واژه گرینبرگی»^۱ (دراپر، ۱۹۹۲) و داده‌های موجود در پایگاه او است؛ افزون بر این، اثر دبیرمقدم (۱۳۹۲) تحت عنوان «رده‌شناسی زبان‌های ایرانی» به‌عنوان الگوی مرجع برای طراحی ابزار گردآوری داده و شیوه تحلیل انتخاب شده‌است. داده‌ها از طریق ضبط پاسخ‌های ۳۰ گویشور^۲ بومی (۱۵ مرد،

^۱ The Greenbergian Word Order Correlations

^۲ نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از همه گویشوران لبومحمدی، به‌ویژه آقای محمد خسروانیان، دانشجوی رشته مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه شیراز، که در فرآیند انتخاب گویشوران و گردآوری داده‌های این مطالعه همکاری صمیمانه‌ای داشته‌اند، سپاس‌گزاری نمایند.

۱۵ زن) در محدوده سنی ۲۱-۸۵ سال به پرسش‌نامه طراحی شده و نیز مصاحبه گردآوری شده‌اند. پرسش‌نامه مذکور شامل: ۲۴ مؤلفه رده‌شناختی صرفی- نحوی ترتیب واژه بوده‌است. لازم به ذکر است که مؤلفه ۲۳، در مقاله درایر به عنوان مؤلفه ترتیب‌واژه ذکر نشده، اما بنا به توصیه دبیرمقدم (۱۳۹۲: ۱۲۷) در جستار حاضر این مؤلفه لحاظ شده‌است. در مرحله بعد، پاسخ گویشوران آوانویسی و تقطیع شدند و سپس مقایسه میان گویش عربی «لبومحمدی» با زبان‌های اروپا- آسیا و زبان‌های جهان با توجه به مؤلفه‌های ترتیب‌واژه صورت پذیرفت و وضعیت رده گویش عربی «لبومحمدی» تعیین گردید. همچنین این گویش با زبان فارسی معیار نیز به لحاظ وضعیت رده‌شناختی مقایسه گردید. در مرحله بعد یافته‌های حاصل از این پژوهش، با یافته‌های پژوهش الشاعر و همکاران (۱۴۰۰) پیرامون زبان عربی و دبیرمقدم (۱۳۹۲) پیرامون زبان فارسی مقایسه گردیدند و میزان شباهت لبومحمدی با زبان‌های عربی معیار و فارسی مشخص گردید. با توجه به حجم گسترده داده‌های گردآوری شده و محدودیت تعداد صفحات مقاله، پژوهش حاضر تنها به بررسی بخشی از این داده‌ها پرداخته‌است. از آن‌جا که تاکنون هیچ پژوهشی از منظر رده‌شناسی به بررسی گویش عربی طایفه لبومحمدی (ایل خمه) نپرداخته‌است، این پژوهش نخستین مطالعه زبان‌شناسانه است که نحو این گویش را از دیدگاه رده-شناسی ترتیب‌واژه‌ها بررسی می‌کند و درصدد است تا به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

۱- ترتیب سازه‌های اصلی درگویش عربی طایفه لبومحمدی (ایل خمه) به چه صورت است؟

۲- چگونه ترتیب واژه‌های این گویش با همگانی‌های بین‌زبانی درایر (۱۹۹۲) منطبق است؟

۲. پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش حاضر در دو بخش اصلی سامان یافته است. در بخش نخست، به مطالعاتی پرداخته می‌شود که در حوزه رده‌شناسی زبان فارسی انجام گرفته‌اند. این دسته از تحقیقات عمدتاً با تمرکز بر ویژگی‌های نحوی، ساخت‌وازی و سبکی زبان فارسی، جایگاه این زبان را در میان زبان‌های جهان از منظر رده‌شناختی بررسی کرده‌اند که از جمله آن‌ها می‌توان به مرعشی (۱۹۷۰) اشاره نمود. وی ترتیب SOV را برای زبان فارسی درنظر می‌گیرد، با این حال، برخی پژوهشگران دیدگاه دیگری را مطرح کرده‌اند. به عنوان نمونه، کریمی (۱۹۸۹) و درزی (۱۹۹۶) بر این باورند که ترتیب واژه در زبان فارسی به‌طور کلی SOV است، اما زمانی که مفعول در قالب یک متمم ظاهر می‌شود، ساخت جمله به ترتیب SVO تغییر می‌یابد و در این حالت فعل رفتاری مشابه یک فعل میانی از خود نشان می‌دهد. همچنین، بخشی از پژوهش‌ها به موضوع ترتیب واژه در زبان‌ها و گویش‌های ایرانی اختصاص یافته است؛ آثاری که با تحلیل داده‌های متنوع کوشیده‌اند، الگوهای حاکم بر ساخت نحوی این زبان‌ها و گویش‌ها را آشکار سازند. در این زمینه می‌توان به پژوهش‌های محمدی و همکاران (۱۳۹۹)، لبافان و دبیرمقدم (۱۴۰۱) و قاسمی و همکاران (۱۴۰۱) اشاره کرد که به ترتیب به بررسی رده‌شناختی ترتیب واژه در زبان‌ها و گویش‌های لری ممسنی، خانیکی و خلصی پرداخته‌اند. یوسفی و همکاران (۲۰۲۳) واژه‌بست‌های زبان وفسی از دیدگاه رده‌شناختی تحلیل کرده‌اند. یافته‌ها هشت نوع واژه‌بست را در

وفسی مشخص می‌کند که تنها نشانگرهای غیرفاعلی مطابقتاً شخص تحت تأثیر عوامل واجی- نوایی است. بررسی نهایی نشان داد این نوع در اصل وند تصریفی است و نمی‌توان آن را واژه‌بست دانست. همچنین، بررسی‌های انجام‌شده توسط حیدری و همکاران (۱۴۰۴) پیرامون تعامل زبانی در میان دوزبانه‌های ترکی آذربایجانی- فارسی نشان می‌دهد که پسوندهای تصریفی فارسی «تر» و «ترین» در گفتار دوزبانه‌ها به کار می‌روند. این امر نشانگر نوعی انتقال ترکیبی است که در آن، گویشوران دوزبانه هم صورت آوایی و هم الگوی ساخت‌واژی وندهای فارسی را وارد گفتار خود کرده‌اند. با این حال، نبود این پسوندها در گفتار تک‌زبانه‌های ترکی آذربایجانی حاکی از آن است که این وندها هنوز به‌طور کامل در نظام ساخت‌واژی ترکی آذربایجانی جذب نشده و صرفاً در قالب رمزگردانی زبانی ظهور یافته‌اند اما جامع‌ترین اثر پیرامون بررسی رده‌شناختی زبان‌های ایرانی متعلق به دبیرمقدم (۱۳۹۲) است. وی در این پژوهش به مقایسه زبان‌های ایرانی به لحاظ مؤلفه‌های رده‌شناختی ترتیب‌واژه پرداخته‌است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که زبان‌های فارسی، بلوچی، لارستانی، دوانی، کردی، وفسی، لکی و نائینی به لحاظ این مؤلفه‌های ترتیب‌واژه گرایش بیشتری به سمت رده زبان‌های فعل- مفعول یا «فعل میانی» نشان می‌دهند، اما زبان‌های تالشی، شهمیرزادی و... همبستگی بیشتری را با رده زبان‌های «فعل پایانی» از خود نشان می‌دهند.

بخش دوم به تحقیقات مرتبط با لبومحمدی و گویش عربی ایل خمه در استان فارس اختصاص دارد. پژوهش‌های اندکی پیرامون ایل خمه و طایفه‌های مختلف آن انجام گرفته‌است. نتایج آنها نشان می‌دهد که این جوامع تحت تأثیر تغییرات اجتماعی و تماس با زبان‌ها و فرهنگ‌های دیگر دستخوش دگرگونی‌های قابل توجهی شده‌اند. حسنی اسدآبادی (۱۳۹۴) به بررسی زندگی طایفه لبومحمدی از ایل خمه پرداخته و گزارش می‌دهد که این طایفه از کوچ‌نشینی به دامپروری نیمه‌کوچ‌نشین تغییر یافته و با وجود تحولات گسترده طی یک سده اخیر، برخی الگوهای معیشتی و زیست‌محیطی آنها همچنان پایدار مانده‌است.

افرا (۱۳۸۶) در چارچوب نظریه واج‌شناسی زایشی چامسکی و هله، جنبه‌های آواشناسی و واج‌شناسی گویش عربی خمه در شهرستان جهرم را تحلیل کرده‌است. یافته‌ها نشان می‌دهد که این گویش با وجود تعلق به زبان عربی معیار، تفاوت‌های چشمگیری با آن دارد و شباهت محدودی با فارسی معیار نشان می‌دهد. تقریباً ۸۰٪ واژگان آن با عربی معیار هم‌خوانی دارند، اما هیچ نشانه‌ای از تصریف مثنی مشاهده نمی‌شود. ویژگی برجسته این گویش، حضور تمامی واج‌ها و حروف زبان فارسی، از جمله: /گ/، /پ/، /چ/ و /ژ/ است که در عربی معیار وجود ندارند و نمایانگر آمیختگی و تطبیق‌های محلی در سطح واجی است.

صادقی نقدعلی علیا (۱۳۹۰) نیز زبان عربی معیار و گویش عربی ایل خمه در استان فارس را بررسی کرده‌است. این پژوهش با ارائه نمونه‌هایی از معادل‌یابی واژگان، شباهت‌ها و تفاوت‌های صرفی و واج‌شناختی میان دو زبان را تحلیل کرده و سیر تحول ساختاری و آوایی واژگان و معادل‌یابی فارسی

اصطلاحات و ترکیبات گویش عربی خمسه را مورد مطالعه قرار داده‌است. مطالعات اخیر نیز نشان می‌دهند که گویش عربی ایل خمسه در شهرستان نی‌ریز به‌دلیل تماس با زبان‌های دیگر و تغییرات اجتماعی دچار تحریف شده و فصاحت خود را از دست داده‌است. هرچند ساختار دستوری و واژگان آن هنوز با عربی استاندارد پیوند دارد، آمیختگی با لهجه‌ها و زبان‌های منطقه‌ای مانند: فارسی، ترکی و لری موجب تضعیف این گویش شده‌است (علی‌خانی، ۱۳۹۷).

زندیا (۱۴۰۲) فرایندهای تضعیف و تقویت زبانی در گویش عربی خمسه طایفه غنی استان فارس (شهرهای بوانات، داراب و زرین‌دشت) را تحلیل کرده‌است. نتایج نشان می‌دهند که هم‌خوان‌های چاکنایی [h] و [ʔ] همانند عربی معیار به صورت حلقی تلفظ می‌شوند، هم‌خوان‌هایی مانند: [ʃ]، [p] و [dʒ] در این گویش وجود ندارند و واژگان دارای این هم‌خوان‌ها عمدتاً وام‌واژه‌های فارسی یا ترکی هستند و در بسیاری موارد هم‌خوان [q] جایگزین هم‌خوان کامی [g] می‌شود. با مروری بر پژوهش‌های انجام‌شده، به نظر می‌رسد تاکنون گویش عربی طایفه لبومحمدی، به‌ویژه از منظر رده‌شناسی ترتیب واژه‌ها که زیرشاخه‌ای از رده‌شناسی نحوی است، مورد بررسی قرار نگرفته‌است؛ پژوهش حاضر تلاش دارد این خلأ را پر کند و تحلیل ساختاری و ترتیب واژه‌ها در این گویش را ارائه دهد.

۳. مبانی نظری پژوهش

گرینبرگ (۱۹۶۳)^۱ در پژوهشی ۴۵ جهانی تلویحی^۲ را معرفی کرده‌است. ۲۸ مورد از این جهانی‌ها پیرامون ترتیب سازه‌های اصلی جمله است. وی اظهار داشته که میان ترتیب سازه‌ها و سایر مشخصه‌های دستوری زبان‌های مختلف نوعی همبستگی رده‌شناختی برقرار است. رده‌شناسان دیگری مانند: لمان^۳ (۱۹۷۳)، ونمان^۴ (۱۹۷۴)، هاوکینز^۵ (۱۹۸۳)، تاملین^۶ (۱۹۸۶) و درایر (۱۹۹۱) نیز به بررسی ترتیب سازه‌های جمله و جهانی‌های مرتبط با آن پرداخته‌اند. سازه‌های اصلی هر جمله فاعل (S)، مفعول (O) و فعل (V) است. با احتساب این سه سازه، شش حالت ممکن برای ترتیب ممکن خواهد بود که در زبان‌های مختلف جهان یافت می‌شوند.

رده‌شناسان معیارهای مختلفی را برای تعیین ترتیب اصلی مطرح نموده‌اند، معیارهایی نظیر: شمّ زبانی سخن‌گویان، میزان بسامد وقوع یک نوع ترتیب، نشان‌داری و بافت کاربردشناسی. تاملین (۱۹۸۶) در یک نمونه زبانی ۴۰۲ زبان مختلف جهان را بررسی کرده‌است. یافته‌های این مطالعه حاکی از آن است که ترتیب SOV در ۴۵٪ یا ۱۸۰ زبان مشاهده می‌شود که از بالاترین بسامد ترتیب سازه،

^۱ . Greenberg

^۲ . implicational universal

^۳ . Lehmann

^۴ . Vennemann

^۵ . Hawkins

^۶ . Tomlin

برخوردار است. بعد از آن ترتیب‌های سازه SVO و VSO با ۴۲٪ و ۹٪ در جایگاه‌های بعدی قرار دارند.

درایر (۲۰۱۱) در یک نمونه زبانی شامل ۱۳۷۷ زبان، ترتیب‌های شش‌گانه را بررسی کرده‌است. در این بررسی و مطالعه، یک رده به این شش رده اضافه شده که شامل زبان‌های فاقد ترتیب غالب سازه هستند. مطابق بررسی وی در ۷۶٪ زبان‌های دنیا، سازه فاعل در ابتدا قرار می‌گیرد. در حدود ۴۱٪ زبان‌ها یعنی ۵۶۵ زبان ترتیب سازه غالب SOV دارند. بعد از آن، ترتیب غالب سازه SVO حدود ۳۵/۴٪ قرار دارد. ترتیب سازه OSV با ۰.۳٪ در پایین‌ترین رده یعنی، قبل از رده هفتم (فاقد ترتیب سازه قالب) قرار می‌گیرد. گرچه ترتیب سازه‌های VOS، OVS و OSV از بسامد وقوع بسیار کمی برخوردارند، اما در میان زبان‌ها مشاهده می‌گردند. گرینبرگ مطالعات خود را صرفاً به سه نوع ترتیب سازه رایج‌تر محدود کرد. وی اظهار داشت که میان ترتیب سازه و دیگر مشخصه‌های دستوری در زبان‌های جهان همبستگی برقرار است. برای مثال می‌توان به جهانی‌های «۳» و «۴» اشاره نمود.

جهانی ۳: زبان‌های دارای ترتیب غالب VSO، همواره دارای پیش‌اضافه هستند.

جهانی ۴: زبان‌هایی که دارای ترتیب معمول SOV هستند، غالباً پس‌اضافه‌ای هستند.

لمان (۱۹۸۷) رده‌شناسی سه جزئی گرینبرگی را به یک تقسیم‌بندی دو شقی $VO^1 - OV$ تبدیل می‌کند. وی اصل چینش^۲ را در رده‌بندی زبان‌ها به‌عنوان اصلی اساسی مطرح می‌نماید. مطابق این اصل، جایگاه وابسته‌ها نسبت به ترتیب سازه‌های فعل و مفعول متغیر است. در زبان‌های دارای ترتیب OV، وابسته‌های فعلی مانند تکواژهای منفی، سببی‌سازها و غیره همگی در سمت راست فعل قرار می‌گیرند، در حالی که در زبان‌های VO وابسته‌های فعلی در سمت چپ فعل ظاهر می‌شوند. وابسته‌های اسمی در زبان‌های OV در سمت چپ اسم و در زبان‌های VO در سمت راست اسم ظاهر می‌شوند، اما مشاهدات حاکی از آن است که بسیاری از زبان‌ها از این همبستگی پیروی و تبعیت نمی‌کنند و برخی زبان‌ها ویژگی‌های هر دو گروه را دارند. ونمان (۱۹۷۴) همانند لمان، ترتیب دو شقی مفعول - فعل و فعل - مفعول را لحاظ می‌کند. وی به جای «هسته» و «وابسته» از اصطلاح‌های «عمل‌گر^۳» و «عمل‌پذیر^۴» استفاده می‌کند. به اعتقاد وی در زبان‌های OV، عملگر پیش از عمل‌پذیر و در زبان‌های VO، عمل‌پذیر پیش از عمل‌گر قرار می‌گیرد. این نظریه از جهات بسیاری مورد نقد زبان‌شناسان قرار گرفته‌است. از جمله این که بسیاری از زبان‌شناسان پیرامون شناسایی دقیق عناصر هسته و وابسته اختلاف نظر دارند.

1. verb-object

2. principle of placement

3. operator

4. operand

هاوکینز (۱۹۸۳) تمایز سه گانه فعل‌آغازی، فعل‌پایانی و فعل‌میانه را مطرح کرده‌است. به اعتقاد وی اگر در زبانی همه وابسته‌های اسمی قبل از اسم قرار بگیرند، آن‌گاه در این زبان همه وابسته‌های فعلی نیز قبل از فعل ظاهر می‌شوند. وی سلسله‌مراتب سنگینی^۱ را ارائه داده‌است. مطابق این اصل سنگینی، وابسته‌های سنگین‌تر بعد از اسم و وابسته‌های سبک‌تر قبل از اسم ظاهر می‌شوند. در بسیاری از زبان‌های جهان ترتیب اسم-صفت، بند موصولی-اسم و هم‌چنین اسم-صفت و مضاف‌الیه-اسم مشاهده می‌گردد که ترتیب‌های متناقض با اصل سنگینی هستند و آن را نقض می‌کنند.

درایر (۱۹۹۲) نظریه سویی انشعاب^۲ را معرفی نمود. وی همبستگی میان ۲۴ زوج مؤلفه مختلف و ترتیب فعل-مفعول در نمونه زبانی شامل ۶۲۵ زبان را مطالعه نمود. درایر رده‌شناسی دو شقی فعل-مفعول، مفعول-فعل را در بررسی‌های خویش لحاظ کرده‌است. مطابق اظهارات وی، زبان‌ها تمایل دارند که راست‌انشعابی^۳ یا چپ‌انشعابی^۴ باشند. در زبان‌های راست‌انشعابی، مقوله‌های انشعابی را بعد از غیرانشعابی‌ها قرار می‌دهند، اما در زبان‌های چپ‌انشعابی این ترتیب به‌صورت برعکس است. زبان انگلیسی، راست‌انشعابی و زبان کره‌ای، چپ‌انشعابی است.

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها

۴-۱. بررسی مؤلفه‌های ترتیب واژه‌ها در گویش لبومحمدی

این بخش شامل دو زیر بخش می‌شود، در بخش اول با ذکر مثال‌هایی از گویش لبومحمدی به بررسی مؤلفه‌های ۲۴ گانه درایر در این گویش پرداخته می‌شود و در بخش دوم وضعیت رده‌شناختی این گویش در مقایسه با دو گروه زبان‌های آسیا-اروپا و گروه زبان‌های جهان بررسی می‌گردد.

۴-۱-۱. مؤلفه ۱: نوع حرف اضافه

گویش لبومحمدی پیش‌افزای است و حروف اضافه، پیش از اسم ظاهر می‌شوند. تعدادی از این پیش‌افزای‌های این گویش عبارتند از: (le) «به، برای»، (fi) «با»، (men) «از»، (fe) «در/توی». مثال‌های زیر نمونه‌هایی از کاربرد حروف اضافه در این گویش هستند:

1) dak	rejjæ:l	ketæb	ʔæntæ	Le	Ali
آن / او «اشاره به دور»	مرد-مذکر	کتاب	داد، سوم شخص مفرد	به، حرف اضافه	علی (فاعل)
«آن مرد کتاب را به علی داد.»					

2) ʔæne	dær	fi	Kelid	hælijæ-te
---------	-----	----	-------	-----------

^۱ . heaviness hierarchy

^۲ . branching direction theory

^۳ . right-branching

^۴ . left-branching

واژه‌بست ۱ ^۱ - باز کردن	کلید	با	در	من (فاعلی)
«من در را با کلید باز کردم»				

3) deglan	ketæb	men	Mæryæm	ʔæxez-u
واژه‌بست ۳ ^۲ - ج گرفتن	مریم	از	کتاب / مفعول صریح	آن‌ها (جمع فاعلی)
«آن‌ها کتاب را از مریم گرفتند.»				

4) deglan	men	bænderæbbas	bæ-hsin-hom ³	le	Shiraz
واژه‌بست ۳ ^۳ - ج منتقل شدن	بندرعباس	از	آن‌ها (جمع فاعلی)	به	شیراز
«آن‌ها از بندرعباس به شیراز منتقل شدند.»					

5) dak/dekk	fe	dokan	le	Nehne	kar	ʔi-si / ʔed-si
نمود ناقص / واژه‌بست ۳ ^۴ م	کار	ما - جمع فاعلی	برای	مغازه	«توی / در»	آن / او «اشاره به مذکر / مؤنث (ed) / کن
«او در مغازه برای ما کار می‌کند.»						

حروف اضافه در لبومحمدی، هم‌چون زبان عربی، همگی پیش‌افزوده اند. زبان فارسی نیز همانند زبان عربی و لبومحمدی اساساً پیش‌افزوده‌ای است.

۲-۴. مؤلفه ۲: توالی هسته اسمی و بند موصولی

در مثال‌های ۶ و ۷، بند موصولی پس از هسته اسمی قرار گرفته‌است. به بیان دقیق‌تر، بند موصولی پس از گروه اسمی دارای نشانه موصولی ظاهر می‌شود.

6) rejjæ:l-en	ke	fi	yæʔ-kom	ʔentu	ʔi-hæk-i ⁴
معرفة / مرد «مذکر»	که، موصولی - ساز	با	ضمیر مفعولی جمع / شما	حاضران / ضمیر فاعلی شما	۳ ^۵ - حرف زدن / نمود ناقص، مذکر
«مردی که با شما صحبت می‌کند.»					

۱. اول شخص مفرد

۲. سوم شخص جمع

۳. در این زبان از فعل «فرستاده‌شدن» به جای «منتقل شدن» استفاده می‌شود.

۴. از ریشه «حَكَنَ»

7) benijo	ke	ʔæms	kæn ¹	meʔærek-e
دختر (معرفه)	که/ موصولی‌ساز	دیروز	بود ^۲ «فعل اسنادی ماضی»	واژه‌بست ۳ ش م مؤنث/ دعوا کردن
«دختری که دیروز دعوا کرده‌بود.»				

به‌دلیل تأثیرپذیری لبومحمدی از زبان فارسی، موصولی‌ساز «که» به واژگان این گویش راه یافته- است، در حالی که در زبان عربی «الَّذِي / الَّتِي» به‌عنوان موصولی‌ساز به‌کار می‌روند. درخصوص مؤلفه^۲ باید گفت که در هر سه مورد، بند موصولی پس از هسته اسمی قرار می‌گیرد.

۳-۱-۴. مؤلفه^۳: توالی مضاف و مضاف الیه

در این گویش مضاف قبل از مضاف‌الیه قرار می‌گیرد. نکته قابل‌توجه این است که در بیان مضاف و مضاف‌الیه، آن پیوندهای که دال بر ارتباط بین این دو است، وجود ندارد، یعنی رابطه میان مضاف و مضاف‌الیه بدون وجود نشانه‌ای (هسته‌نما) است.

8) ʔid	ahmæd
دست	احمد
«دست احمد»	

9) ketab	Deglan
کتاب	آن‌ها
«کتاب آن‌ها»	

10) bejt	ʔomm-i
خانه	(ضمیر ملکی) من / مادر
«خونه مادرم»	

در زبان عربی همواره مضاف پیش از مضاف‌الیه قرار دارد، این امر در مورد زبان فارسی نیز صادق است.

۴-۱-۴. مؤلفه^۴: توالی صفت و مبنای مقایسه

در گویش لبومحمدی، مبنای مقایسه (تکواژ تفضیلی «تر») همواره بعد از صفت جای دارد. مبنای مقایسه در این گویش، همانند زبان فارسی «تر» است و از زبان عربی استاندارد متفاوت است. در زبان عربی، صفت و مبنای مقایسه با عنوان «اسم تفضیل» معرفی می‌شوند. اسم تفضیل همواره مفرد مذکر است و حرف جر (من) پس از اسم تفضیل قرار دارد که به‌واسطه آن مبنای مقایسه مجرور می‌شود و صفت قبل از مبنای مقایسه ظاهر می‌گردد (الشاعر و همکاران، ۱۴۰۰). رفتار این مؤلفه در لبومحمدی

¹. به معنای «بود» است و ظاهراً همان فعل «كَانَ» زبان عربی معیار است که تغییرات آوایی داشته‌است.

². was/ were

و زبان عربی مشابه یکدیگر است اما در زبان فارسی هر دو شق جایز است، یعنی صفت هم پیش از مبنای مقایسه و هم پس از آن ظاهر می‌شود.

11) kibir/ nærged	-tær	men	mohæmmæd
بزرگ	تَر	از	محمد
«بزرگ‌تر از محمد»			

12) fateme	men	mæʔsume	kibir/ nærged	-tær	Heyye
فاطمه	از	معصومه	بزرگ	تَر	است (فعل اسنادی مضارع/ مؤنث)
«فاطمه از معصومه بزرگ‌تر است.»					

13) zeqir/ juruk	-tær	men	deglan
کوچک	تَر	از	آن‌ها (جمع فاعلی)
«کوچک‌تر از آن‌ها»			

14) men	mohæmmæd	kibir/ nærged	-tær
از	محمد	بزرگ	تَر
«از محمد بزرگ‌تر»			

۵-۱-۴. مؤلفه ۵: توالی فعل و گروه حرف اضافه‌ای

در این گویش، گروه حرف اضافه‌ای همواره قبل از فعل می‌آید. جمله‌های (۱۵) تا (۱۷)، شواهد بیشتری از حضورِ گروه حرف اضافه‌ای پیش از فعل را به‌دست می‌دهند:

15) fi	nehne	ʔeddʒ-i/ ʔeddʒ-ein
با	ما - غیر فاعلی	مؤنث/مذکر - ۳ش م - آی - اخباری
«با ما می‌آیی.»		

16) deglan	watʃe	gaʔ (el)	num-u
آن‌ها - جمع فاعلی	روی	زمین	۳ش ج گذشته - خواب
«آن‌ها روی زمین خوابیدند.»			

17) ʔæne	dær	fe	Kelid	hælijæ-te
من (فاعلی)	در	با	کلید	واژه‌یست ۱ش م گذشته - باز کردن
«من در را با کلید باز کردم.»				

در زبان عربی، فعل پیش از گروه حرف اضافه‌ای قرار دارد بنابراین این مؤلفه در لبومحمدی و زبان فارسی رفتار مشابهی را از خود نشان می‌دهد.

۴-۱-۶. مؤلفه ۶: توالی فعل و قید حالت

قید حالت قبل از فعل جای دارد.

18) ?aram	?edd-u
آهسته	واژه‌بست ۳ش ج گذشته-دوید
«آهسته دویدند.»	

19) be	?arami	qædd-u
به	آرامی	واژه‌بست ۳ش ج گذشته-نشست
«به آرامی نشستند.»		

20) ferz	qedd-u
سریع	واژه‌بست ۳ش ج گذشته-رفت
«سریع رفتند.»	

در لبومحمدی هم‌چون زبان فارسی، قید حالت پیش از فعل واقع می‌شود اما در زبان عربی، قید حالت پس از فعل می‌آید.

۴-۱-۷. مؤلفه ۷: توالی فعل اسنادی و گزاره

گزاره همواره قبل از فعل اسنادی ظاهر می‌شود.

21) lebas	Ali	?ækhel -u
لباس	علی	است ۳ش م مذکر-قشنگ
«لباس علی قشنگ است.»		

22) Sara	Sæket	kæ?n-et
سارا	ساکت	۳ش م مؤنث-بود
«سارا ساکت بود.»		

23) ?id-i	?æne	Rængi	Sar
ضمیر ملکی (من)/دست	من (فاعلی)	رنگی	۳ش م مذکر-شد
«دست من رنگی شد.»			

24) dak	rejjæ:l	mo?ællem	howe
آن/او (اشاره به دور)	مرد	معلم	۳ش م مذکر-است
«آن مرد معلم است.»			

در این گویش همانند زبان فارسی، گزاره قبل از فعل اسنادی می‌آید. فعل‌های “saræ, kanæ” و “howe/heyeh” اسنادی محسوب می‌شوند. در زبان عربی فعل‌های «کان، صار و کیس» اسنادی تلقی می‌شوند و گزاره، پس از فعل اسنادی جای دارد (الشاعر و همکاران، ۱۴۰۰).

۸-۱-۴. مؤلفه ۸: توالی فعل خواستن و فعل بند پیرو

در این گویش، فعل «خواستن» قبل از فعل بند پیرو واقع است. در زبان‌های عربی و فارسی نیز همین ساختار مشاهده می‌شود.

25) mæryæm	ʔelyæu m	kæen	Tid	ta-qad	le	mædrese
مریم	امروز	اخباری (گذشته)	۳ش م مؤنث- خواه	۳ش م مؤنث Ø- رو- ۳ش م مؤنث	به	مدرسه
«مریم می‌خواست امروز به مدرسه برود.»						

26) deglan	ʔi-rid ¹ -un	dærs	ʔi -gr-un
آن‌ها (جمع فاعلی)	واژه‌بست ۳ش ج- خواه- اخباری	درس	۳ش ج- خوان- التزامی
«آن‌ها می‌خواهند درس بخوانند.»			

27) ʔæne	ʔæ-rid	ketab	ʔæ-Jr-i
من (فاعلی)	۱ش م- خواه- اخباری	کتاب	۱ش م- خوان- التزامی
«من می‌خواهم این کتاب را بخوانم.»			

۹-۱-۴. مؤلفه ۹: توالی موصوف و صفت

در این گویش، صفت همواره پس از موصوف می‌آید (مانند زبان فارسی و زبان عربی). هم‌چنان که در این مثال‌ها مشاهده می‌شود، وابسته‌نما در این زبان وجود ندارد و در ساخت موصوف و صفت، حذف پیونده (کسره اضافه) به‌عنوان هسته‌نما را شاهد هستیم.

28) boʃqab	-en	ʔækhel
بشقاب	تکواژ نکرگی	قشنگ
«بشقاب قشنگ»		

29) horam	-en	ʔækhel
زنان	تکواژ نکرگی	قشنگ
«زنان زیبا»		

30) voled	-en	zeqir
پسر	تکواژ نکرگی	کوچک
«پسر کوچک»		

¹ . مصدر فعل «خواستن» در این زبان [ræ.dæ.n] است.

۱۰-۱-۴. مؤلفه ۱۰:

توالی صفت اشاره و

اسم

31) səhæri	-t-en	ʔækhel
صبح	تکواژنکرگی ^۱ - واج میانجی	قشنگ
«صبح قشنگ»		

صفات اشاره در این گویش عبارتند از: [hæ:ð] و [dak] که پیش از اسم جای دارند. چنان‌که در این مثال‌ها مشاهده می‌شود، برای اشاره به شخص یا شیء نزدیک گوینده از صفت اشاره [hæ:ð] و برای اشاره به شخص یا شیء دور از گوینده از صفت اشاره [dak] استفاده می‌شود. برای اشاره به اسامی جمع نیز از همین صورت‌های مفرد صفات اشاره استفاده می‌شود. در زبان فارسی نیز صفت اشاره پیش از اسم جای دارد اما در زبان عربی صفت اشاره می‌تواند پس یا پیش از اسم قرار بگیرد.

32) hæ:ð	merijo / hormone
این	زن
«این زن»	

33) dak	rejja:l
آن / مذکر	مرد
«آن مرد»	

۱۱-۱-۴. مؤلفه ۱۱: توالی قید مقدار و صفت

قید مقدار پیش از صفت واقع است. زبان فارسی نیز از همین ساختار تبعیت می‌کند اما در زبان عربی، هر دو الگوی پیش یا پس از صفت جایز است.

34) marte	Qesir
بسیار / خیلی	کوتاه
«بسیار کوتاه»	

35) marte	Zijæd	xoʃmæze
بسیار / خیلی	زیاد	خوشمزه
«خیلی زیاد خوشمزه»		

۱۲-۱-۴. مؤلفه ۱۲: توالی فعل اصلی و فعل کمکی زمان - نمود

لبومحمدی برای بیان مفهوم زمان آینده، از فعل کمکی مستقل /rædæ.n/ به معنای /want, will/ پیش از صورت مضارع فعل اصلی بهره می‌گیرد. به مثال‌های زیر توجه نمایید:

36) deglan	ʔi-red-un	ʔi-gæʔd-un
آن‌ها (فاعلی)	۳ش ج -خواه- نمود ناقص	۳ش ج -نشست- نمود ناقص /
«آن‌ها خواهند نشست.»		

۱. در این جا درج هم‌خوان /t/ برای جلوگیری از التقای مصوت‌ها صورت می‌گیرد.

هم‌چنین برای بیان نمود ناقص (یا استمراری) از صورت تصریف‌پذیر و متغیر /ʔendæ.n/ به معنای (to have/ to be doing) که همواره پیش از فعل اصلی (مضارع) ظاهر می‌شود، استفاده می‌کند. مثال‌های ۳۷، ۳۸، ۳۹ نمونه‌هایی از ساخت نمود ناقص هستند.

ʔæ-gʔæd	37) ʔæne
نشین - اش م اخباری	من (فاعلی)
«من می‌نشینم»	

ʔæ-kteb	38) ʔend -i
نویس - اش م اخباری	اش م - نمود ناقص
«دارم می‌نویسم»	

ʔi-zrob	ʔend-e	39) fæms
طلوع کردن - اش م اخباری	اش م - نمود ناقص حال	خورشید
«خورشید دارد طلوع می‌کند»		

این گویش برای بیان مفهوم نمود ناقص در زمان گذشته، از فعل‌های کمکی /kæ/ و /kæn/ به معنای was/were (که صورت‌های کوتاه‌شده فعل کمکی /keynæ.n/ هستند) پیش از نمود ناقص -/ʔend/ استفاده می‌کند. شواهد بیش‌تری از کاربرد این نشانه نمود ناقص در تصریف زمان گذشته فعل‌های «خواندن»، «خوردن» و «خرید کردن» در صیغان ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳ و ۴۴ به‌دست داده شده‌اند:

ʔi -gr -i	dærs	kæn- ʔen-de	æli	40) ʔæms
اش م - خوان - گذشته استمراری مذکر	درس	اش م مذکر - نمود ناقص - گذشته	علی	دیروز
«دیروز علی داشت درس می‌خواند.»				

te -gr -i	dærs	kæn - ʔen-te	mæryæm	41) ʔæms
اش م - خوان - گذشته استمراری مؤنث	درس	اش م مؤنث - نمود ناقص - گذشته	مریم	دیروز
«دیروز مریم داشت درس می‌خواند.»				

ta-kel	fī	kæn - ʔend -ek	ʔent-e	42) ʔæms
اش م ۱ - خور - گذشته استمراری مذکر	غذا	اش م - نمود ناقص - گذشته	تو مذکر (فاعلی)	
«تو داشتی غذا می‌خوردی.»				

43) ʔent-i	kæn- ʔend-ek	ḡi	ta-kl -in
۲ش م-خورد-گذشته استمراری مؤنث	آش م-نمود ناقص-گذشته	غذا	
«تو داشتی غذا می‌خوردی.»			

44) nehne	kæn- ʔend-ne	men	bazar	xærid	nen-si
ما (فاعلی)	ضمیر فاعلی ۱ش ج نمود ناقص-گذشته	از	بازار	خرید	کن-۱ش ج
«ما داشتیم از بازار خرید می‌کردیم.»					

لبومحمدی در ساخت ماضی بعید نیز از فعل کمکی /kæn/ به معنای was/were (که صورت‌های کوتاه‌شده فعل کمکی /keynæ.n/ هست) پیش از فعل اصلی بهره می‌برد. صیگان ۴۵ تصریف ماضی بعید فعل «رفتن» را نشان می‌دهد. واژه‌بست‌های مطابقه با فاعل در فعل اصلی بازنمایی می‌شوند. در صیگان فعل‌های دو جزئی، فعل کمکی /kæn/ پیش از دو جزء فعل اصلی به کار می‌رود. از آنجایی که صورت ماضی نقلی زبان مورد وصف از طریق افزوده شدن وند، و نه فعل کمکی، حاصل می‌شود بنابراین از این ساخت ذیل مؤلفه ۱۸ بحث خواهد شد.

45) kanæ qad-en -ni	«رفته بودم»
واژه‌بست ۱ش م - اسم مفعول - رفت بود	
kanæ qad-en - nek	«رفته بودی»
واژه‌بست ۲ش م - اسم مفعول - رفت بود	
kanæ qad-I	«رفته بود»
واژه‌بست ۳ش م (مذکر) - اسم مفعول - رفت بود	
kanæ qad- i-yeh	«رفته بود»
واژه‌بست ۳ش م مؤنث - اسم مفعول - رفت بود	
kanæ qad -in-næ	«رفته بودیم»
واژه‌بست ۱ش ج - اسم مفعول - رفت بود	
kanæ qad-in -kom	«رفته بودید»
واژه‌بست ۲ش ج - اسم مفعول - رفت بود	
kanæ qad -in	«رفته بودند»
واژه‌بست ۳ش ج - اسم مفعول - رفت بود	

در افعال گذرا در صیغگان ماضی بعید، مفعول مستقیم بین فعل کمکی /end/ و فعل اصلی ظاهر می‌شود. اکنون می‌توانیم به جمع‌بندی مشاهدات خود دربارهٔ وضعیت مؤلفهٔ ۱۲ در این گویش بپردازیم. با توجه به این که در این گویش، فعل کمکی زمان- نمود همواره پیش از فعل اصلی مشاهده می‌شود، بنابراین در ستون ۱۲ جدول‌های (۴-۱) و (۴-۲) خانه‌های اول و چهارم علامت‌گذاری شده‌است. در زبان عربی نیز ادات زمان- نمود پیش از فعل اصلی قرار می‌گیرند اما در زبان فارسی هر دو امکان دستوری شده‌اند، یعنی ادات نمود- زمان می‌توانند هم در جایگاه پیش از فعل اصلی و هم در جایگاه پس از آن ظاهر شوند (دبیرمقدم، ۱۳۹۲).

۱۳-۱-۴. مؤلفهٔ ۱۳: توالی ادات استفهام و جمله

در این گویش ادات استفهام مانند: «آیا» در زبان فارسی وجود ندارد و تنها آهنگ خیزان جمله است که استفهام‌سازی می‌کند بنابراین در ستون جدول‌های (۴-۱) و (۴-۲) هیچ خانه‌ای علامت‌گذاری نشده‌است. در عربی ادات استفهام «أ» و «هَلْ» است و همواره در ابتدای جمله ظاهر می‌شوند. در زبان فارسی نیز ادات استفهام در آغاز جمله می‌آیند.

46) dak	rejjæ:l	dak henaku?
آن (اشاره به دور)	مرد	هست - آن‌جا
«آیا آن مرد آنجاست؟»		

47) deglan	ʃi	?ækl-in?
آن‌ها (فاعلی)	غذا	واژه بست ۳ش ج-خورد
«آیا آن‌ها (مذکر) غذا خورده‌اند؟»		

۱۴-۱-۴. مؤلفهٔ ۱۴: توالی پیرونیای بند قیدی / حرف ربط قیدی و بند

در این گویش، متمم‌نمای بند قیدی همواره قبل از بند واقع است. این وضعیت در خصوص زبان‌های عربی و فارسی نیز صدق می‌کند.

48)mowsem	deglan	leheg-u	L e	Bänder	xærid	?æ-s-i
وقتی	آن‌ها	واژه بست ۳ش ج-رس	به	بندر	خرید	۱ش م-کن-اخباری
«وقتی آن‌ها به بندر برسند، خرید می‌کنم.»						

49) mowsem	le	mædrese	qedi-yet	dærs-æ-ti	?æ-gr-i
وقتی	به	مدرسه	واژه بست ۱ش م-رو	۱ش م-تکواژ جمع-درس	۱ش م-خوان-اخباری
«وقتی مدرسه بروم، درس‌هایم را می‌خوانم.»					

۱۵-۴. مؤلفه ۱۵: توالی حرف تعریف و اسم

در زبان فارسی، حروف تعریف نکره‌ساز و معرفه‌ساز پس از اسم قرار دارند. در عربی تنوین نشانه نکره است. در لبومحمدی حرف تعریف نکره، پس از اسم به صورت [-en] ظاهر می‌شود اما در اسامی مختوم به واکه یا همزه، واج میانجی /t/ درج و به صورت /-ten/ ظاهر می‌شود. در ساخت موصوف و صفت نیز، حرف تعریف نکره پس از اسم ظاهر می‌شود. شواهد ذیل مؤلفه ۹ مؤید این ادعا هستند. گاه برای بیان این مفهوم، واژه «یک» /fæd/ پیش از اسامی نیز به کار می‌رود.

ketæ:b	50) fæd
کتاب	یک
یک کتاب	

-en / - t-en	51) bent / benijo
نکره-واج میانجی / نکره	دختر
«دختری»	

-en	52) voled
نکره	پسر
«پسری»	

t- en	53) juje
نکره-واج میانجی	پرنده
«پرنده‌ای»	

læheg	dak / dekke	Men	t-en	54) name
رسید	او (غیر فاعلی)	از	نکره-واج میانجی	نامه
«نامه‌ای از او رسید.»				

gerij-et	-en	55) ketæ:b
۱ ش م گذشته-خوان	نکره	کتاب
«کتابی خواندم.»		

در زبان عربی استاندارد برای بیان مفهوم معرفگی پیشوند /-ʔæl/ قبل از اسامی به کار می‌رود اما در لبومحمدی برای بیان معرفگی صفات اشاره /dak/ به معنای «آن» و /hæ:ð/ به معنای «این» پیش از اسامی به کار می‌روند. در انتهای برخی اسامی نیز، پسوند معرفه‌ساز /-ow/ افزوده می‌شود. مثال‌های ۵۶ و ۵۷ مؤید این ادعا هستند:

56) dak	ketæ;b
آن	کتاب
آن کتاب	

57) jeYel	-ow
بچه	معرفه
بچه هه (معرفه)	

برپایه شواهد بالا می‌توان این گونه نتیجه‌گیری کرد که این گویش برای بیان مفهوم نکره از پسوند استفاده می‌کند و برای بیان مفهوم معرفه از صفت اشاره یا پسوند معرفه‌ساز بهره می‌گیرد.

۱۶-۱-۴. مؤلفه ۱۶: توالی فعل و فاعل

در این گویش، همواره فاعل پیش از فعل جای دارد. مثال‌های ۵۸ و ۵۹ این ادعا را تأیید می‌کنند. این وضعیت در زبان فارسی نیز وجود دارد اما در زبان عربی، فعل پیش از فاعل قرار دارد.

58) Sara	sæket	kæn -et
سارا	ساکت	واژه‌بست ۳م مؤنث - بود
«سارا ساکت بود.»		

59) ?æne	bajæd	hæ:ð-æt	?æ-tejb- e
من	باید	تکواژ جمع- این	۱ ش م- تمیزکردن- التزامی
«من باید این‌ها را تمیز کنم.»			

۱۷-۱-۴. مؤلفه ۱۷: توالی عدد و اسم

در این گویش، عدد پیش از اسم واقع می‌شود و پس از عدد، تکواژ [-ta] به‌عنوان طبقه‌نما استفاده می‌شود. در زبان‌های عربی و فارسی نیز عدد قبل از اسم قرار دارد.

60) do-ta	ketæb
دو	کتاب
«دو کتاب»	

61) do-ta	Livan
دو	لیوان
«دو لیوان»	

62) tʃahar-ta	voled
چهار	پسر
«چهار پسر»	

63) ĩĩ-ta	ʔid
شش	دست
«شش دست»	

۱۸-۱-۴. مؤلفه ۱۸: توالی وند زمان - نمود و ستاک فعل

صیغگان گذشتهٔ افعال در این گویش متشکل از ستاک گذشته به علاوهٔ شناسه‌های فاعلی است. شناسه‌های فاعلی زمان گذشته و حال ساده از یکدیگر متفاوت هستند. شناسه‌های فاعلی گذشته به صورت پسوند به ستاک زمان گذشته افزوده می‌شوند. این پسوندهای زمان گذشته عبارتند از: /-t/, /-ti/, /-tu/, /-næ/, /-u/, /-et/.

64) Pent-i	qed-iti
تو (فاعلى - مۇنت)	۲ ش م مۇنت - رقت
«تو رقتى.»	

65) deglan	kæn- ʔendæ-tom	fī	tuppe	ʔi- leʔb-un
آن‌ها (فاعلی)	۳ ش ج – نمود ناقص گذشته	با	توپ	۳ ش ج- بازی کردن- گذشته استمراری
«آن‌ها داشتند با توپ بازی می‌کردند.»				

شناسه های فاعلی زمان حال در لبومحمدی هم به صورت پیشوند و هم به صورت پسوند به ستاک فعلی می‌چسبند، این شناسه‌ها عبارتند از: / æ- /, / næ- /, / tæ- /, / yæ- /, / -in- /, / -un- /, / -ø- / این شناسه‌های فاعلی دارای تکواژگونه‌هایی نیز هستند که عبارتند از: / -yo- /, / -ta- /, / -to- /, / -na- /, / -no- / پیشوند / -ʔæ- با تکواژگونه‌هایش، نشانه نمود هستند. این پیشوند مفهوم «وجه اخباری» را صورت‌بندی می‌کند.

ماضی نقلی در لبومحمدی، برخلاف زبان عربی استاندارد دارای صیغگان خاصی است. در تشکیل این ساخت به ستاک فعل، پسوند اسمِ مفعول ساز /-en/ افزوده می‌شود، این پسوند به صورت تکواژگونه-های /-in/ و /-i/ نیز در برخی اشخاص مشاهده می‌شود.

66) ʔæne	qad -en-n	le bit
من	واژه بست ۱ ش م-اسم مفعول-رفت	خانه- به
«من به خانه رفته‌ام.»		

67) næhne	ŋi	ʔæl-in-næ
ما	غذا	واژه بست ۱ ش ج-اسم مفعول- خورد
«ما غذا خورده‌ایم.»		

تصریف دیگری که ذیل مؤلفه حاضر، یعنی توالی وند زمان- نمود و ستاک فعل جای می‌گیرد، تصریف ماضی بعید است. در لبومحمدی ماضی بعید با ترکیب ستاک ماضی فعل اصلی (همراه با شناسه های فاعلی زمان گذشته) و تصریف زمان گذشته فعل کمکی ربطی «بودن» به دست می‌آید. در ساخت این زمان، فعل کمکی /kæn/ به معنای was/were (که صورت‌های کوتاه‌شده فعل کمکی /keynæ.n/ هست) پیش از فعل اصلی به کار می‌رود (در صیغگان ۴۵ تصریف ماضی بعید فعل «رفتن» ارائه شده است).

68) dekke	Bærhe	kæn- nejm-e
او (فاعلی / مؤنث)	دیشب	۳ ش م مؤنث- خوابید- بود
«او (مؤنث) دیشب خوابیده بود.»		

از مجموع مباحث ذیل مؤلفه حاضر (مؤلفه ۱۸) نتایج زیر حاصل می‌شوند:
 الف) پیشوند /-ʔæ/ و فعل کمکی /ʔendæ.n/ نشانه نمود ناقص هستند.
 ب) شناسه‌های فاعلی مختلفی برای ساختن ستاک فعلی زمان گذشته و حال به کار می‌روند که به- صورت پیشوند و پسوند به ستاک‌ها افزوده می‌شوند. این شناسه‌های فاعلی، زمان فعل را نیز نشان می‌دهند.
 ج) پسوند /-en/ اسم مفعول ساز است و در صورت‌بندی ماضی نقلی کاربرد دارد.
 د) در ساخت نمود ناقص استمراری و همچنین در ساخت ماضی بعید، فعل کمکی مربوط پیش از فعل اصلی واقع است.

بر این اساس، در ستون ۱۸ جدول‌های (۴-۱) و (۴-۲) هر چهارخانه علامت‌گذاری شده‌اند. در زبان فارسی نیز این وضعیت مشاهده می‌شود و هر دو امکان دستوری شده‌اند اما در زبان عربی فقط به صورت پیشوند مشاهده می‌گردد.

۴-۱-۱۹. مؤلفه ۱۹: توالی اسم و تکواژ آزاد ملکی

تکواژ ملکی [-ne]، پس از اسم واقع است و به صورت پی‌بست پس از اسم ظاهر می‌شود. اگر اسم (مملوک) با صفتی همراه شود، آن گاه تکواژ ملکی به عنوان واژه‌بست بعد از صفت ظاهر می‌شود. ارتباط میان اسم نکره و صفت بعد از آن، به وسیله تکواژ نکره‌ساز [-en] برقرار می‌شود.

69) ketæb-i
واژه بست ۱ ش م ملکی / کتاب
«کتابیم»

70) refiq	-en	zijen-ne
دوست	نکره	واژه بست ۱ ش ج ملکی- خوب
«دوست خوبان»		

در زبان فارسی تکواژ ملکی به اسم افزوده می‌شود اما اگر صفتی به اسم اضافه شود، آن گاه تکواژ ملکی به کل گروه اسمی، یعنی صفت افزوده می‌گردد (دبیرمقدم، ۱۳۹۲: ۱۲۶). این وضعیت در لبومحمدی نیز مشاهده می‌گردد اما در زبان عربی همواره مالکیت به‌صورت پسوند به اسم اضافه می‌شود و افزودن صفت به اسم نیز این توالی را به هم نمی‌زند.

۴-۱-۲۰. مؤلفه ۲۰: توالی فعل اصلی و فعل (های) کمکی در مفهوم توانستن

فعل کمکی در مفهوم «توانستن»، پیش از فعل اصلی جای دارد. این وضعیت در زبان‌های فارسی و عربی نیز مشاهده می‌شود.

71) ?a-gder	?æ-gr -i
توان- اخباری	واژه‌بست ۱ ش م - خوان - اخباری
«می‌توانم بخوانم.»	

۴-۱-۲۱. مؤلفه ۲۱: توالی متمم‌ها و جمله متمم

متمم‌ها در آغاز جمله متمم قرار دارد. لبومحمدی همچون زبان فارسی از متمم‌نمای /ke/ استفاده می‌کند اما در زبان عربی، متمم‌نمای «أن» به کار می‌رود. در هر سه مورد، متمم‌ها پیش از متمم خود ظاهر می‌شود.

۴-۱-۲۲. مؤلفه ۲۲: حرکت پرسش‌واژه

72) dak	rejja:l	sæ?i	so	K _e	jævab-el	so?al-at	?inti
آن (فاعلی / مذکر)	مرد	سعی	واژه بست ۳ ش م مذکر - کرد	که	جواب	جمع-سؤال	۳ ش م - ده - التزامی
«آن مرد سعی کرد که به سؤالات جواب بدهد.»							

در لبومحمدی همانند زبان فارسی، پرسش‌واژه در جای اصلی خود می‌ماند و به اجبار به ابتدای جمله حرکت نمی‌کند اما در زبان عربی پرسش‌واژه از جای اصلی خود به ابتدای جمله حرکت می‌کند. پرسش‌واژه‌های لبومحمدی عبارتند از: “li” به معنای «چرا»، “kif” «چطور»، “?imet” «کی، چه وقت»، “?i?” «چه»، “kalges” «چقدر»، “men” «چه کسی»، “?ey” «کدام» و “lemen” «مال چه کسی».

73) rejæz-il	je?ka?	zendegi	?i- s- un
جمع- مرد	کجا	زندگی	واژه‌بست ۳ ش ج مذکر-کرد- اخباری
«مردان کجا زندگی می‌کنند؟»			

۴-۱-۲۳. مؤلفه ۲۳: توالی مفعول و فعل

مفعول صریح گروهی پیش از فعل می‌آید. مثال‌های ۱، ۲ و ۳ نشانگر این واقعیت هستند. اگر مفعول به صورت بند باشد، بعد از فعل قرار دارد. جمله‌های شماره ۲۶ و ۲۷ این امر را نشان می‌دهد. بنابراین دو خانه در ستون ۲۳ جدول (۴-۱) و (۲-۴) علامت‌گذاری شده‌است. وضعیت این مؤلفه در مورد زبان فارسی نیز صدق می‌کند اما در زبان عربی، مفعول همواره پس از فعل واقع است.

۴-۱-۲۴. مؤلفه ۲۴: توالی ادات منفی‌ساز و ستاک فعل

این مؤلفه در زبان عربی باید به توالی ادات منفی‌ساز و فعل اصلی تغییر یابد زیرا برخلاف زبان فارسی و زبان‌های ایرانی که برای ساخت منفی ازوند استفاده می‌کنند (دبیرمقدم، همان: ۱۲۷) زبان عربی و همچنین گویش لبومحمدی که زیرشاخه‌ای از زبان عربی محسوب می‌شود، از ادات نفی (تکواژ آزاد) برای ساخت منفی بهره می‌گیرند. در زبان عربی تکواژهایی مانند: «لا»، «لم»، «ما» و «لن» کاربرد دارد اما لبومحمدی صرفاً از تکواژ آزاد منفی‌ساز /ma:/ که تکواژگونه /ma/ زبان عربی تلقی می‌شود، استفاده می‌کند و این تکواژ منفی‌ساز همواره به صورت پیشوند در ستاک فعل صورت‌بندی می‌شود (الشاعر و همکاران، ۱۴۰۰). در زبان فارسی، وند منفی‌ساز /na:/ پیش از فعل اصلی به کار می‌رود.

74) ma:-	kel-et
نفی	واژه‌بست ۳ ش م مؤنث گذشته ساده - خورد
«نخورد»	

۴-۲. توصیف وضعیت رده‌شناختی بر اساس مؤلفه‌های ترتیب واژه

ستون جمع مؤلفه‌های رده‌شناختی ترتیب واژه در جدول‌های (۴-۱) و (۴-۲) حاکی از آن است که لبومحمدی هم در مقایسه با زبان‌های اروپا- آسیا و هم در مقایسه با زبان‌های جهان بیشتر دارای مؤلفه‌های زبان‌های فعل میانی قوی است. همچنین مقایسه جمع مؤلفه‌ها در این ستون با ستون مربوط به جدول مؤلفه‌های زبان فارسی شباهت چشمگیر میان ویژگی‌های رده‌شناختی این دو زبان در مؤلفه-های ترتیب واژه را نشان می‌دهد. در واقع، این دو زبان صرفاً در مؤلفه‌های ۴، ۵، ۱۲ و ۱۳ متمایز هستند و در سایر مؤلفه‌ها (یعنی ۲۰ مؤلفه) با یکدیگر شباهت دارند. همچنین با مقایسه زبان عربی رسمی با لبومحمدی به عنوان گویشی از زبان عربی ایل خمسه و زبان فارسی تفاوت‌های ذیل را بین این سه آشکار می‌سازد:

● لبومحمدی و زبان عربی فقط در ۱۱ مؤلفه، مشابه یکدیگر هستند که از این تعداد حدود ۸ مؤلفه آن با مؤلفه‌های ترتیب واژه در زبان فارسی نیز شباهت دارد. به عبارت دیگر، عربی، فارسی و لبومحمدی در ۸ مؤلفه ترتیب واژه با یکدیگر مشابهند و صرفاً سه مؤلفه مشترک میان زبان عربی و لبومحمدی مشاهده می‌گردد که با زبان فارسی متمایز است.

● تمایز اصلی رده‌شناختی ترتیب واژه میان زبان فارسی و لبومحمدی مربوط به مؤلفه‌های توالی صفت و مبنای مقایسه، توالی فعل و گروه حرف اضافه‌ای، توالی فعل اصلی - فعل کمکی، زمان - نمود و توالی ادات استفهام و جمله می‌شود.

جدول ۱. لبومحمدی در مقایسه با زبان‌های اروپا-آسیا

مؤلفه	رده	فعل میانی قوی	فعل میانی ضعیف	فعل پایانی ضعیف	فعل پایانی قوی
۱		*		*	
۲		*		*	
۳		*		*	
۴		*		*	
۵		*		*	
۶			*		*
۷			*		*
۸		*		*	
۹			*	*	
۱۰		*			*
۱۱		*			*
۱۲		*			*
۱۳					
۱۴		*		*	
۱۵			*	*	
۱۶		*			*
۱۷		*			*
۱۸		*	*	*	*
۱۹			*	*	
۲۰		*		*	
۲۱		*		*	
۲۲			*		*
۲۳		*		*	*
۲۴		*			
جمع کل		۱۷	۷	۱۴	۱۰

جدول ۲. لبومحمدی در مقایسه با زبان‌های جهان

مؤلفه	رده	فعل میانی قوی	فعل میانی ضعیف	فعل پایانی ضعیف	فعل پایانی قوی
۱		*		*	
۲		*			*
۳		*		*	
۴		*		*	
۵		*		*	
۶			*		*
۷			*		*
۸		*		*	
۹		*			*
۱۰		*			*
۱۱		*			*

۱۲	*			*
۱۳				
۱۴	*		*	
۱۵		*		*
۱۶	*			*
۱۷	*			*
۱۸	*	*	*	*
۱۹	*		*	
۲۰	*		*	
۲۱	*		*	
۲۲		*		*
۲۳	*			*
۲۴	*		*	
جمع کل	۱۹	۵	۱۱	۱۳

۵. نتیجه‌گیری

ستون جمع مؤلفه‌ها در جدول ۴-۱ حاکی از آن است که این زبان ۱۰ مؤلفه از مؤلفه‌های زبان‌های فعل‌پایانی قوی و ۱۹ مؤلفه از مؤلفه‌های زبان‌های فعل‌میانی قوی برخوردار است. تا حدودی همین نسبت در جدول ۴-۲ نیز مشاهده می‌گردد. به عبارت دیگر، لبومحمدی هم در مقایسه با زبان‌های اروپا- آسیا و هم در مقایسه با زبان‌های جهان گرایش به سمت زبان‌های فعل‌میانی قوی دارد. این وضعیت در ساختار زبان فارسی و عربی نیز مشهود است. نکته دیگری درباره این جدول‌ها شایان توجه است، این جدول‌ها نشان می‌دهند که لبومحمدی به لحاظ مؤلفه‌های رده‌شناختی، زبانی آمیخته و غیر یک‌دست تلقی می‌شود، یعنی هم از برخی مؤلفه‌های زبان‌های فعل‌پایانی مانند: زبان فارسی و هم از برخی مؤلفه‌های زبان‌های فعل‌میانی مانند: زبان عربی برخوردار است. نکته قابل تأمل این است که لبومحمدی در ساخت‌های خاصی مانند: ستون‌های ۴، ۵، ۱۲ و ۱۳ در جدول‌های (۴-۱) و (۴-۲) مشابه نیای اصلی خود، یعنی زبان عربی رفتار می‌کند و وارث برخی مؤلفه‌های موجود در زبان عربی به عنوان یک زبان فعل‌میانی قوی است، از طرفی تشابه فراوان میان مؤلفه‌های لبومحمدی و زبان فارسی مشاهده می‌گردد و رفتار این دو زبان پیرامون چینش سازه‌ها در مؤلفه‌های ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۳، ۲ و ۱ یکسان است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که زبان فارسی تأثیرات محسوسی بر لبومحمدی داشته و ساختارهای ترتیب واژه در آن به‌شدت تحت تأثیر زبان فارسی قرار گرفته‌اند. در واقع لبومحمدی دارای ماهیتی ترکیبی از زبان‌های عربی و فارسی است. مطالعات پیشین نشان داده‌اند که گویش عربی ایل خمسه، هرچند با عربی معیار پیوند دارد، تفاوت‌های قابل توجهی در سطح واج‌شناسی، صرف و واژگان با آن دارد و تحت تأثیر زبان‌های منطقه‌ای به‌ویژه فارسی قرار گرفته‌است (افرا، ۱۳۸۶؛ صادقی نقدعلی علیا، ۱۳۹۰؛ علی‌خانی، ۱۳۹۷؛ زندنیا، ۱۴۰۲). تحلیل ساختاری و رده‌شناسی ترتیب واژه‌ها در گویش لبومحمدی نشان می‌دهد که این گویش دارای ماهیتی ترکیبی است: از یک سو، برخی مؤلفه‌ها و سازه‌های نحوی زبان عربی حفظ شده

و نمایانگر پیوند آن با عربی است، و از سوی دیگر، مؤلفه‌های ترتیب واژه و برخی سازه‌های دستوری تحت تأثیر فارسی قرار گرفته و مشابه آن عمل می‌کنند. این ترکیب، لبومحمدی را به گویشی تبدیل کرده‌است که هم میراث زبانی عربی و هم تأثیرات زبانی و اجتماعی محیط فارسی‌زبان را در ساختار خود دارد. بنابراین، گویش عربی لبومحمدی نمونه‌ای ارزشمند برای مطالعه فرآیندهای تماس زبانی، انتقال مؤلفه‌های نحوی، ترتیب واژه و شکل‌گیری زبان‌های آمیخته در سطح منطقه‌ای محسوب می‌شود و می‌تواند به عنوان مدلی برای تحلیل تعامل میان زبان‌های معیار و گویش‌های محلی مورد استفاده قرار گیرد.

منابع فارسی

- افرا، شهرام (۱۳۸۶). بررسی زبان‌شناختی گویش عربی خمسه از جنبه‌های آواشناسی و واج‌شناسی در شهرستان جهرم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور: تهران.
- الشاعر، ملهم، دبیرمقدم، محمد، صحرایی، رضامراد (۱۴۰۰). «رده‌شناسی ترتیب واژه‌ها در زبان عربی برپایه مؤلفه‌های درایر (۱۹۹۲)». علم زبان، ۸ (۱۳)، ۵۹-۸۹.
- <https://doi.org/10.22054/ls.2019.40194.1195>
- حسنی اسدآبادی، مرتضی (۱۳۹۴). قوم‌نگاری ایل/اولاد محمد کریم با نگاه به تغییرات به وجود آمده در جنبه‌های مختلف زندگی/ایلی جهت الگوسازی در پژوهش‌های باستان‌شناسی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- حسینی فسایی، حاج میرزا حسن (۱۳۸۲). فارس‌نامه ناصری ج ۱ و ۲، مصحح منصور رستگار فسایی، تهران: امیرکبیر.
- حیدری، عبدالحسین، اسفندیاری، شهرام، سامانی، ابراهیم (۱۴۰۴). «بررسی پسوندهای -تر و -ترین فارسی در گفتار دوزبانه‌های ترکی آذربایجانی- فارسی»، پژوهش‌های زبان‌شناسی: نظریه و کاربرد، ۱ (۲)، ۲۲۵-۲۵۰.
- <https://doi.org/10.22034/jls.2025.143619.1249>
- دبیرمقدم، محمد (۱۳۹۲). رده‌شناسی زبان‌های ایرانی. ج ۱ و ۲. تهران: انتشارات سمت.
- زندنیا، زهرا (۱۴۰۲). ارزیابی فرایندهای تضعیف و تقویت در گونه عربی خمسه: رویکرد واج‌شناسی زایشی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه جهرم: دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- صادقی نقدعلی‌علیا، زهرا (۱۳۹۰). معادل‌یابی، ترجمه فارسی لغات، ترکیبات و اصطلاحات گویش عربی ایل خمسه استان فارس با زبان عربی فصیح، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، اهواز: دانشگاه شهید چمران.
- علی‌خانی، طیبیه (۱۳۹۷). لهجه عرب خمسه لمدینه نی‌ریز علی‌المستوی الصوتی، والصرفی و الترکیبی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، بوشهر: دانشگاه خلیج فارس.

قاسمی، طیبه، زارع، آمنه، شرف‌زاده، محمد حسین (۱۴۰۱). «رده‌شناسی ترتیب واژه‌ها در زبان خلصی». *علم زبان*، ۹ (۱۶)، ۲۷۱-۳۰۱.

<https://doi.org/10.22054/ls.2022.64388.1497>

لبافان، سعید، و دبیرمقدم، محمد (۱۴۰۱). «رده‌شناسی ترتیب واژه‌ها در زبان خانیکی». *زبان‌شناسی گویش‌های ایرانی*، ۷ (۱) (پیاپی ۱۰)، ۱۴۳-۱۷۲.

<https://doi.org/10.22099/jill.2022.42653.1290>

محمدی، مریم، زارع، آمنه و شرف‌زاده، محمدحسین (۱۳۹۹). «بررسی رده‌شناسی ترتیب سازه‌ها در گویش لری ممسنی». *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، ۵ (۲)، ۲۱۱-۲۳۰.

<https://doi.org/10.22124/plid.2021.19503.1530>

References

- Afra, Shahram (2007). *A Linguistic Study of the Khamseh Arabic Dialect from the Perspectives of Phonetics and Phonology in Jahrom*. MA dissertation, Payame Noor University: Tehran. [In Persian]
- Ali-Khani, Tayebbeh (2018). *The Khamsa Arabic Dialect of Neyriz City at the Phonological, Morphological, and Syntactic Levels*. MA dissertation, Persian Gulf University: Bushehr. [In Arabic]
- AL-Shair, Mulham, DabirMoghaddam, M., Sahraee, R. (2021). "Word Order Typology of Standard Arabic, according to Dryer's Correlations (1992)". *Language Science*, 8 (13), 59- 89. [In Persian]
- Dabir-Moghaddam, Mohammad (2013). *Typology of Iranian Languages*. Tehran: Samt. [In Persian]
- Darzi, Ali (1996). *Word Order, NP Movement and Opacity Conditions in Persian*, Unpublished Doctoral Dissertation, University of Illinois, Urbana. <https://hdl.handle.net/2142/20523>
- Dryer, Matthew, S. (1991). "SVO Languages and the OV: VO Typology", *Linguistics*, Vol.27, pp. 443- 482. <https://doi.org/10.1017/S0022226700012743>
- Dryer, Matthew, S. (1992). "The Greenbergian Word Order Correlations", *Language*, Vol. 68, pp. 81- 138. <https://doi.org/10.2307/416370>
- Dryer, Matthew, S. (2011). "The Evidence for Word Order Correlations: a response to Dunn, Greenhill, Levinson and Gray's paper in Nature". *Linguistic Typology*, Vol. 15, pp. 335-380. <https://doi.org/10.1515/lity.2011.024>
- Ghasemi, Tayyebbeh, Zare, Ameneh, Sharafzadeh, Mohammad Hosein (2022). "Word Order Typology in Kholosi Language". *Language Science*, 9 (16), 271-301. [In Persian]
- Greenberg, Joseph Harold (1963). *Some universals of Grammar with Particular Reference to the Order of Meaningful Elements*,

- Cambridge, and Mass: MIT: Press.
<https://babel.ucsc.edu/~hank/114/greenberg.pdf>
- Hasani Asadabadi, Morteza (2015). *Ethnography of the Children of Mohammad Karim Tribe with a View to the Changes in Various Aspects of Tribal Life for Modeling in Archaeological Research*. MA dissertation, Tarbiat Modarres University: Tehran. [In Persian]
- Hawkins, John, A. (1983). *Word Orders Universals*, New York: Academic Press. [https://doi.org/10.1016/0024-3841\(86\)90039-2](https://doi.org/10.1016/0024-3841(86)90039-2)
- Heydari, Abdolhossein, Esfandiari, Shahram, and Samani, Ebrahim (2025). "An Investigation of the Persian Suffixes -tar and -tarin in the Speech of Azerbaijani Turkish–Persian Bilinguals." *Journal of Linguistic Studies: Theory and Practice*. [In Persian] <https://doi.org/10.22034/jls.2025.143619.1249>
- Hosseini Fasaei, Haj Mirza Hasan (2003). *Farsnameh-ye Naseri Vol. 1&2*. edited by Mansou Rastegar Fasaei, Tehran: Amirkabir. [In Persian]
- Karimi, Simin (1989). *Aspects of Persian Syntax, Specificity and the Theory of Grammar*, Doctoral dissertation, University of Washington. <https://search.worldcat.org/title/Aspects-of-Persian-syntax-specificity-and-the-theory-of-grammar/oclc/22146543>
- Labafan, Saeed, Dabir-Moghaddam, Mohammad (2022). "The Typology of Word Order in Khaniki a Language". *Linguistics of Iranian Dialects*, 7 (1), pp. 143-172. [In Persian]
- Lehmann, Winfred, P. (1973). "A Structural Principle of Language and Its Implications", *Language*, Vol.49, pp. 42-66. <https://doi.org/10.2307/412102>
- Lehmann, Winfred, P. (1987). *Language Typology: Systematic Balance in Language*. John Benjamins.
- Marashi, Mehdi (1970). *The Persian Verb: A Partial Description for Pedagogical Purposes*. PhD dissertation. University of Texas: Austin. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED125269.pdf>
- Mohammadi, Maryam; Zare, Ameneh; & Sharafzadeh, Mohammad Hossein (2020). "A Typological Study of Word Order in the Mamasani Lori Dialect." *Persian Language and Iranian Dialects*, 5(2), 211–230. [In Persian] <https://doi.org/10.22124/plid.2021.19503.1530>
- Sadeghi Naghd-Ali Oliya, Zahra (2011). *Equivalence Finding and Persian Translation of Words Compounds, and Expressions of the Khamseh Arabic Dialect of Fars Province into Standard Arabic*. MA dissertation, Shahid Chamran University: Ahvaz. [In Persian]

- Tomlin, Russel (1986). *Basic Constituent Orders: Functional Principles*, London: Croom Helm.
<https://doi.org/10.1017/S0022226700011646>
- Vennemann, Theo (1974). *Analogy in Generative Grammar: The Origin of Word Order*. In Proceedings of the Eleventh International Congress of Linguistics (1972). Bologna.
<https://doi.org/10.1017/9780511842788.043>
- Yousefi, Saeed Reza, Mirdehghan Farashah, Mahinnaz, & Bahrami, Fatemeh (2023). "Typological Analysis of Vafsi Clitics Based on Aikhenvald's (2003) Parameters". *Journal of Linguistic Studies: Theory and Practice*, 2 (1), 225-250.
<https://doi.org/10.22034/jls.2023.139898.1048>
- Zandniya, Zahra (2023). *An evaluation of Weakening and Strengthening Processes in the Khamseh Arabic Variety: A Generative Phonology Approach*. MA dissertation, Jahrom University: Faculty of Literature and Humanities. [In Persian]